

**Jørgen Carstensen og Joh. Lorentz Castenschiold,
Fader og Søn.**

Ved **Fr. Krarup.**

Iblandt de fjernere Besiddelser, der i Tidernes Løb knyttedes til den Danske Krone, har næppe nogen i større Sympathi klynget sig til Moderlandet end de smaa Vestindiske Øer. Ligesom denne Følelse jævnlig har ytret sig, naar Modgang hjem-søgte Moderlandet, saaledes har Samstemningen ogsaa givet sig Udtryk i den forholdsvis hyppige Overførelse til Danmark af Slægter, der forud i Vestindien havde fundet Hjem og Trivsel. Som saadanne kunne nævnes nobiliterede Slægter som Castenskjold, Oxholm, den yngre Slægt Moth og Bretton foruden borgerlige Familier som v. Holten, Magens, Markoe, Durloo o. a. fl.

En af de mærkeligste af disse Slægter baade ved sine senere Medlemmers sociale Stilling og ved sin typiske Oprindelse af jævn Dansk Herkomst er Castenskjolderne; men da netop denne dens Oprindelse er gaaet i Glemme, skal der herved paa Anmodning¹⁾ meddeles nogle Oplysninger om Slægtens vestindiske Led, hentede navnlig fra den Del af Colonial-Papirerne, der opbevares i Gehejme-Arkivet²⁾.

Den hidtil ældste kjendte Stamfader, den 1745 nobiliterede Johan Lorentz Carstens, var født paa S. Thomas, efter Stamtavlen Angivelse 1705 ¹³/₅. Men forud for ham kjendes endvidere hans Fader, Jørgen Carstensen fra Flensborg, der fra 1694 forekommer paa S. Thomas som „Bottelerer“. Dette var en ganske underordnet Stilling ved Håndelen og lønnedes med det beskedne Beløb af 3 Rdl. om Maanedn, hvad der paa det nærmeste svarede til en menig Soldats Lønning. Efter Kontrakterne vare saadanne Folk bundne til Tjenesten i 3 Aar, og Jørgen

¹⁾ Gjennem Redaktionen fra Hr. Redaktør Hiort-Lorenzen som Bidrag til en ny Udgave af den Castenskjoldske Stamtavle.

²⁾ Det har ikke været anset for nødvendigt at gjøre udtrykkelig opmærksom paa, hvor den følgende Fremstilling mulig kunde afvige fra det forhen Antagne.

Carstensen kvitterede ogsaa endnu 1696 for den omtalte Løn, men i Virkeligheden var hans Stilling af en bedre Beskaffenhed, end det saaledes kunde synes. Hans Morbroder var nemlig selve den daværende Gouvernør der paa Øen, hans Byesbarn Johan Lorenzen¹⁾ eller, som han selv kalder sig, Johan Lorentz. Denne, en meget paaskjønnet og dygtig Embedsmand, havde netop draget sin Søstersøn til sig for at gjøre hans Lykke, hvad der ogsaa efterhaanden opnaaedes. Lorenz's Kone († i Aug. 1700) havde af et tidligere Ægteskab (vistnok med Lucas Volkersen) en Datter, der synes at være blevet Jørgen Carstensens Hustru og at have bragt ham nogen Fornue. I hvert Fald erhvervede han sig en Plantage i Byens Nærhed i Moskito Bay og fik ved Joh. Lorenz's Død 1702 $\frac{10}{6}$ ved Testament en Tredjedel af dennes Efterladskaab. Dog anfægtedes Testamentet af hans 2 Brødre i Throndhjem, de velstaaende Handelsmænd Jacob²⁾ og Henrik³⁾ Carstensen, der mente sig forurettede til Gunst for de testamentariske Arvinger: Jørgen Carstensen, dennes Søster Ellen (gift med Matthias Hansen i Flensborg) og disses Søstersøn Adrian Cornelisen Lantz, der ogsaa dengang opholdt sig i Vestindien. Men Striden henstilledes til Afgjørelse af Compagniets Direktører i Kjøbenhavn, og Resultatet blev, at Jørgen Carstensen af Boet udbetalte de 2 Brødre i Norge tilsammen 1000 Rdl., men Søsteren i Flensborg 3089 Rdl. 1 Mk., hvilken sidste Sum altsaa omtrent maa være den Trediedel, som tilfaldt hver af de testamentariske Arvinger.

Fra denne Tid af synes det, som om Jørgen Carstensen

¹⁾ Havde fra 1684 været i Compagniets Tjeneste, først som Assistent og tilsidst som Vice Commandant. En Broder af ham, Jørgen Lorentzen Maasbøl, døde i Vestindien o. 1693, da han netop var bestemt til at spille en ledende Rolle. Hans Tilnavn gjør det rimeligt at søge Familiens Herkomst i Landsbyen Maasbøl, Rylskov Sogn i Angel. Et Maleri der i Kirken (Trap: Slesvig S. 480) fortjente maaske i denne Sammenhæng en fornyet Undersøgelse.

²⁾ Eller Ebbe. Hans Navn gjenfindes siden i Norge som Fornavnet Ebbe Carsten (ex. gr. E. C. Rosenvinge i Throndhjem [* Else Monrad f. 1779], fhv. Statsraad E. C. Hertzberg).

³⁾ Efterslægt af ham skal endnu forekomme i Bondestand i Norge (Medd. af afdøde Forstander Hornemann i Throndhjem).

hurtigt gaaer frem til en mere bemærket Stilling. Lorentz's Død gav Anledning til en kort, men livlig Kamp om Valget af en foreløbig Afløser, hvori Cpt. Claus Hansen sejrede over Bogholderen Jochem v. Holten. Ved denne Lejlighed synes Jørgen Carstensen dog ikke at nævnes, men da Striden bryder ud igjen efter Claus Hansens Død (1706 $\frac{1}{2}$), og Valget paany staaer mellem Holten og Jørgen Carstensen's „Svoger“ Didrik Magens (egtl. Mogensen), vinder den sidste kjendeligt den almindelige Stemning, men den første opnaaer Pladsen. Da nemlig Carstensen staar op i den buldrende Forsamling med Spørgsmaal til Svogeren, om han nu ogsaa vilde modtage Embedet, og da Svaret blev Nej, erklærer, at Magens da heller ikke skulde tvinges, og proklamerer i det Samme v. Holten som Interims Gouvernør, uden at Nogen gjør egentlig Indsigelse derimod.

Til Grund for Lidenskabeligheden i denne og lignende Bevægelser laa en tydelig og bevidst Misfornøjelse med de bestaaende Forhold. Styrelsen var indrettet paa de Forhold og Tider, da den oprettedes; men det, som dengang var endog tildels en Forbryder Coloni, var nu i Medfør af gunstige Handels Conjuncturer og navnlig som Følge af den Danske Regerings Neutralitet voxet op til et Handels Centrum, hvor store Værdier omsattes og indbringende Fortjeneste kunde hjembringes. Beboerne følte sig da mere end før, og den Formynder-Rolle, der tidligere passede sig for Regeringen, tiltalte ikke længere. En Deputation afsendtes da 1706 med Ønsker og Klager til Kjøbenhavn, men opnaaede ikke det Begjærede. I denne Sendelse deltog Jørgen Carstensen ikke personlig, men betegnes dog som en af de Værste blandt de Opsætsige. Derimod aflagde han et Besøg i Danmark 1708, da han sammen med sin omtalte Søstersøn Adrian Cornelisen Lantz begav sig til Kbhvn. med et af Compagniets Skibe.

Inden han drog ud paa denne Rejse, oprettede han 1708 $\frac{23}{4}$ et gjensidigt Testamente med sin Hustru, hvis Navn viser sig at være Margrethe Volckers, som siden efter hans Død ægtede 1722 Jakob Magens, Stamfaderen til den nulevende Familie af dette Navn. Fællesboet synes da efter Tidens Lejlighed at have haft en betydelig Værdi, idet der forud for den Længst-

levendes eventuelle nye Ægteskab skal udbetales Børnene 3000 Stück van Achten (omtrent det Samme som Rdl.) og derhos forbeholdes dem Ret til at gaae i lige Arv. Siden sés han ogsaa 1712—13 paa sit eget Skib at afgaae fra S. Thomas til Amsterdam, saa at han fik god Lejlighed til at anstille Sammenligning mellem Forholdene i Europa og Vestindien, hvad der ikke gav disse sidste nogen større Tiltrækning. Derude var imidlertid Gouvernør v. Holten død 1708 $2\frac{1}{12}$, og Colonien havde atter forsøgt at skaffe sig en Øvrighed efter sit eget Hoved ved at vælge den førnævnte Did. Magens til Interims Gouvernør. Denne Gang fik de imidlertid ikke Direktionens Bekræftelse, men maatte istedenfor antage den udsendte Mikkil Crone, der døde 1716 $\frac{9}{8}$, hvorefter Erik Bredal blev hans Efterfølger, der atter 1724 afløstes af Schouthynacht Thamsen, som snart døde og erstattedes 1726 med Commandør-Capt. Suhm.

Den ulmende Misstemning havde dog trods denne tilsyneladende rolige Udvikling ikke kunnet dæmpes. 1713 lagde den sig vel foreløbigt ved Lucas van Beverhouts Vægning mod at medunderskrive et Klageskrift; thi nok vilde han være med, „saalænge Civilitet kunde gjøre det“, men Oprører vilde han ikke være. Dog allerede 1715 blev Modsætningen igjen saa skarp, at Beboerne afsendte en ny Deputation til Kjøbenhavn bestaaende af Jørgen Carstensen, Jakob Magens og Jan de Windt. Den blev i det Hele modtaget med megen Høflighed, men dens egentlige Hensigt, der mentes at være den, at faae Øen bragt i umiddelbar Aflængighed af Kronen, kunde selvfølgelig ikke indrømmes.

Naar Jørgen Carstensen er død, vides ikke bestemt; men allerede 1721 $10\frac{1}{2}$ anføres hans Enke paa Skattelisten og saaledes fremdeles, indtil hendes Plads der fra Slutningen af 1722 optages af Jakob Magens som hendes nye Ægteemand.

Som det formentlig eneste overlevende Barn af Jørgen Carstensens Ægteskab var Sønnen Johan Lorentz Carstensen eller Carstens fra Ungdommen af en velstaaende Person, der ogsaa i Stiffaderen havde en formuende Slægtning. Hans første Optræ-

dende er da heller ikke afvigende fra den under slige Forhold ret velkendte. Med en Capitain Christian Krabbe, der forekommer paa S. Thomas 1725—38 i mindre priselige Forhold, synes han at have staaet i intim Forbindelse. 1729 kom han, sammen med 3 andre Beboere, i Strid med de foresatte Borger-Officerer og nægtede dem Lydighed, indtil Gouvernør Suhm uden at imponeres af de Tiltaltes kavaleri-mæssige Optrædende arresterede dem paa Fortet, hvorpaa Carstens fandt sig i at afgive „nøjagtig Deprecation“ d. v. s. en tilfredsstillende Afbigt.

Allerede 1725 havde han fra Amsterdam indgivet en frugtesløs Ansøgning om Pladsen som Gouvernør efter Thamsens Død¹⁾, og 1728 skal han have ægtet Jakoba v. Holten, en Datter af den førnævnte Gouvernør Jochum v. Holten, og havde derved faaet Svogerskab i Moderlandet, hvor bl. A. en Broder af hans Kone var Artilleri-Officer. Til dette Land stod hans Hu, saa at han allerede 1733 begav sig over Havet efter sin Forklaring for at søge sig Bopæl i Hjemmet. Dette skete dog ikke, hvorimod han købte en Aktie i Vestindisk Compagni paa 10000 Rdl., der oprindelig lød paa afdøde Raadmand Schupp i Kjøbenhavn, hvorfor han ogsaa siden var en af de Aktionærer, der erhvervede sig Plantager paa S. Croix. Dels ene, dels i Forening med Andre, sendte han endvidere Vestindiske Varer paa sit eget Skib, Jomfru Jacoba, til Danmark og Europa, dog ikke til Kjøbenhavn, hvad der ifølge Compagniets Rettigheder ikke var tilladt. 1734 kom han tilbage fra sin Danmarksrejse og overbragte Direktionens Breve til Gouvernementet.

Allerede før denne sin Afrejse fra S. Thomas var han traadt i Forhold til de Mähriske Brødre, der 1733 sendte deres første Missionærer til Vestindien. Anbefalede til ham fandt de god og trofast Støtte i hans Hus, om det end bemærkes, at deres Opfordringer om Omvendelse faldt ham til Besvær. Men da Menigheden siden er i Trængsel og Missionærerne i Fængsel, trø-

¹⁾ Han benytter ved denne Lejlighed et Vaabensegl med en springende Hjort bag Stanmen af et løvrigt Træ, hvilken Fremstilling nu gjenfindes i første Felt af det Castenskjoldske Vaaben (hvis tredje Felt er taget af det Holteneske Seglvaaben).

stede han de forfulgte Negere, besøgte de Fangne, bespiste de Anholdte, plejede den syge Missionær Frid. Martin i sit eget Hjem og viste sig i Alt som en mægtig og hjertelig Velynder. Da Grev Zinzendorff selv 1739 besøgte Missionen, husedes han af Carstens, der fik ham til at holde Forklaringer og Andagts Øvelser for Husnegerne¹⁾. Ogsaa betalte han Afgifterne for „de Bøhmiske Brødre“.

Under alt dette florerede hans Bedrift. Flere Befuldmægtigede styrede hans Sager, og betydelige Summer vandrede aarligt fra Compagniets Kasse over i hans, men ogsaa omvendt, som da han 1736 maatte betale 666 $\frac{2}{3}$ Rdl. til at opbygge et Hospital som en mindelig Bøde for „ubesindede Ord“, udtalfe ombord paa hans Brigantine Jacoba, da den engang i Sommeren laa sejlferdig i Havnen. Ogsaa private Udlaan bevidne hans Overflod, som naar Gerhard Lauritzens Bo paa S. Croix findes at skylde ham 9000 Rdl.

1741 forlod han sidste Gang S. Thomas for at fæste Bo i Danmark, hvor han erhvervede sig Knabstrup, adledes²⁾ 1745, døde 1747 og begravedes i Helsingør, hans Hustrus Familieljem.

En samtidig Beretning om Christiansborgs Slots Brand 1794.

Meddelt af Dr. L. Daae.

I nærværende Tidsskrifts 1 R. II. S. 357—359 har jeg i sin Tid ladet trykke „Et Øienvidnes Beretning om Struensees og Brandts sidste Øieblikke“ efter et Brev af Valentin Knudsen, om hvilken Brevskriver senere (Personalh. Tidsskr. 1 R. III. S. 287) Pastor Jantzen i Gjentofte har meddelt nogle Oplysninger. Samme Valentin Knudsen har ogsaa nedskrevet en Beretning om Christiansborgs Brand 1794. Vist-

¹⁾ Se herom Oldendorps Missionsgeschichte SS. 471. 582. 590 f. 567 ff.

²⁾ I Hovedbog for S. Croix 1747 skrives hans nye Navn Carstenskiold og Charstenskiold.